

УДК 343.98:159.98

Воробйова Олена Юрїївна,

завідувачка Полтавського відділення

Національного наукового центру

«Інститут судових експертиз ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса»

Міністерства юстиції України,

м. Полтава, Україна

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1401-6129>

e-mail: 0805vorobiova@ukr.net

Браїлко Юлія Іванівна,

завідувачка сектору криміналістичних та психологічних

досліджень

Полтавського відділення Національного наукового центру

«Інститут судових експертиз ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса»

Міністерства юстиції України,

кандидат філологічних наук, доцент,

м. Полтава, Україна

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5203-7479>

e-mail: santie@ukr.net

**ОСОБЛИВОСТІ ПРОВЕДЕННЯ ПСИХОЛОГІЧНИХ
ЕКСПЕРТИЗ ІЗ ВИКОРИСТАННЯМ КОМП'ЮТЕРНОГО
ПОЛІГРАФА В ПОЛТАВСЬКОМУ ВІДДІЛЕННІ
НАЦІОНАЛЬНОГО НАУКОВОГО ЦЕНТРУ «ІНСТИТУТ
СУДОВИХ ЕКСПЕРТИЗ
ІМ. ЗАСЛ. ПРОФ. М. С. БОКАРІУСА»**

У судово-психологічній експертизі застосовують широкий спектр методів для вивчення психічних особливостей людини, її емоційного стану, особливостей сприйняття та відтворення подій. Одним із сучасних спеціальних інструментів, використовуваних для таких досліджень, є комп'ютерний поліграф.

Судові психологічні експертизи та психологічні дослідження з використанням комп'ютерного поліграфа в Полтавському відділенні виконують від березня 2025 року. Задля цього відповідно до ДСТУ 9266:2023 «Судова психологічна експертиза. Використання поліграфа. Загальні вимоги» [1] обладнано лабораторію поліграфічних досліджень у приміщенні площею 17,6 м². У роботі експерти дотримуються загальних організаційних і методологічних вимог до проведення судової психологічної експертизи з використанням поліграфа; спираються і на Методику проведення судових психологічних експертиз із використанням комп'ютерного поліграфа [2], унесену до реєстру 18.02.2025 за номером 14.1.84, і на наукові й практичні здобутки провідних українських та зарубіжних поліграфологів. Наші експерти й самі беруть активну участь у науково-практичних конференціях, присвячених загалом судовій експертизі й поліграфічним дослідженням зокрема.

У період із березня 2025 року до серпня 2026 року в Полтавському відділенні успішно виконано 42 судово-психологічні експертизи й експертні дослідження з використанням комп'ютерного поліграфа (2025 рік — 14, 2026 рік — 28). Із них 33 експертизи та 9 експертних досліджень.

Як зазначають автори підручника «Криміналістика», такі дослідження дають змогу «визначити психологічний характер інформації, яку викладає досліджувана особа, рівень і природу її обізнаності в обставинах події (факту, явища) як підґрунтя для побудови й перевірки версій події минулого» [3, с. 488]. Згідно з Науково-методичними рекомендаціями з питань підготовки та призначення судових експертиз та експертних досліджень, «предметом опитування із застосуванням спеціального технічного засобу — комп'ютерного поліграфа є отримання орієнтувальної інформації щодо:

ступеня ймовірності повідомленої опитуваною особою інформації;

повноти наданої опитуваною особою інформації;

джерела отриманої опитуваною особою інформації;
уявлень опитуваної особи про певну подію;
іншої орієнтувальної інформації, необхідної для
конструювання версій розслідування певних подій» [4].

Застосування поліграфа в межах судової психологічної експертизи демонструє високу затребуваність таких досліджень та ефективність у системі доказування під час розслідування кримінальних правопорушень різного ступеня тяжкості. Зокрема, судово-психологічні експертизи з використанням комп'ютерного поліграфа призначали в Полтавському відділенні в межах кримінальних проваджень, кваліфікованих за такими статтями Особливої частини Кримінального кодексу України [5]:

РОЗДІЛ II. «КРИМІНАЛЬНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ ПРОТИ ЖИТТЯ ТА ЗДОРОВ'Я ОСОБИ»:

- ст. 115 «Умисне вбивство»;
- ст. 121 «Умисне тяжке тілесне ушкодження»;

РОЗДІЛ IV. «КРИМІНАЛЬНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ ПРОТИ СТАТЕВОЇ СВОБОДИ ТА СТАТЕВОЇ НЕДОТОРКАНОСТІ ОСОБИ»:

- ст. 152 «Зґвалтування»;
- ст. 153 «Сексуальне насильство»;
- ст. 155 «Вчинення дій сексуального характеру з особою, яка не досягла шістнадцятирічного віку»;
- ст. 156 «Розбещення неповнолітніх»;

РОЗДІЛ V. «КРИМІНАЛЬНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ ПРОТИ ВИБОРЧИХ, ТРУДОВИХ ТА ІНШИХ ОСОБИСТИХ ПРАВ І СВОБОД ЛЮДИНИ І ГРОМАДЯНИНА»:

- ст. 182 «Порушення недоторканності приватного життя»;

РОЗДІЛ VI. «КРИМІНАЛЬНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ ПРОТИ ВЛАСНОСТІ»:

Поліграф у судовій експертизі: доказ чи орієнтир?
Сучасний стан, стандарти проведення досліджень та перспективи розвитку :
Збіник тез круглого столу (Харків-Полтава, 21.08.2026)

- ст. 187 «Розбій»;
- ст. 190 «Шахрайство»;
- ст. 194 «Умисне знищення або пошкодження майна»;

РОЗДІЛ XII. «КРИМІНАЛЬНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ ПРОТИ ГРОМАДСЬКОГО ПОРЯДКУ ТА МОРАЛЬНОСТІ»:

– ст. 301-1 «Одержання доступу до дитячої порнографії, її придбання, зберігання, ввезення, перевезення чи інше переміщення, виготовлення, збут і розповсюдження».

Найчастотнішими є експертизи в кримінальних справах, що стосуються злочинів проти статеві недоторканості малолітніх і неповнолітніх: у Полтавському відділенні ННЦ «ІСЕ ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса» за такими злочинами виконано 20 експертиз, що становить 48 % від загальної кількості.

Отже, на прикладі роботи судових експертів-психологів Полтавського відділення ННЦ «ІСЕ ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса» простежуємо, що використання комп'ютерного поліграфа в судово-психологічній експертизі є перспективним напрямом судово-експертної діяльності. Поєднання нормативно визначених вимог, науково обґрунтованої методики, належної професійної підготовки та напрацьовуваного практичного досвіду експертів створює передумови для подальшого розвитку цього підвиду судової психологічної експертизи й підвищення його ролі в забезпеченні повного, всебічного та об'єктивного дослідження обставин кримінальних та інших правопорушень.

Перелік джерел посилання:

1. ДСТУ 9266:2023 Судова психологічна експертиза. Використання поліграфа. Загальні вимоги (чинний від 01.05.2024). Київ : ДП «УкрНДНЦ», 2024. 12 с.
2. Методика проведення судових психологічних експертиз із використанням комп'ютерного поліграфа (реєстраційний код 14.1.84).

Поліграф у судовій експертизі: доказ чи орієнтир?
Сучасний стан, стандарти проведення досліджень та перспективи розвитку :
Збіник тез круглого столу (Харків-Полтава, 21.08.2026)

3. Криміналістика : підруч. / за ред. В. М. Шевчука. Харків :
Право, 2024. 1008 с.

4. Науково-методичні рекомендації з питань підготовки та
призначення судових експертиз та експертних досліджень : затв.
наказом Міністерства юстиції України № 53/5 від 08.10.1998 (зі
змiнами та доповненнями). URL: [https://zakon.rada.gov.ua/
laws/show/z0705-98#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0705-98#Text).

5. Кримінальний кодекс України : Закон України № 2341-III
від 05.04.2001 (зі змiнами та доповненнями). URL:
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/2341-14>.